

GEZINSVRIENDELIJKE ACTIVERING MEER DAN OOI NODIG

Manu Keirse & Lutgard Vrints

De Gezinsbond houdt een pleidooi om de reglementering met betrekking tot activering gezinsvriendelijker te maken, en wel met prioritaire, maar zeker niet uitsluitende aandacht voor de alleenstaande ouders en mantelzorgers. Het is absoluut niet te verantwoorden dat we in naam van de 'heilige' activering mensen dwingen om hun gezinssituatie en zorgnoden opzij te schuiven en zo op lange termijn meer problemen te krijgen. De huidige reglementering kan en moet op dit vlak beter. Een belangrijke opdracht voor de gewesten, die na de zesde staatshervorming volledig verantwoordelijk zullen zijn voor de opvolging en de begeleiding van de werkzoekenden.

Activering altijd goed voor iedereen?

Meer mensen aan het werk, in langere loopbanen, om de kosten van de vergrijzing en andere noden te lenigen. Een job hebben is dé manier om uit de armoede te blijven, te geraken. Activering is goed voor de samenleving én voor de werkzoekende zelf. Werken zorgt voor ontplooiing van je talenten en geeft jou en je gezin financiële zekerheid, nu en in de toekomst.

Deze boodschappen klinken ons zo vertrouwd in de oren, dat het moeilijk is om ze in vraag te stellen. Toch is het voor veel gezinnen in onze samenleving nog steeds een verre droom om een job die te vinden die effectief toelaat werk en gezin te combineren. Vooral alleenstaande ouders hebben het niet onder de markt, omdat ze er alleen voor staan. Dit is een pleidooi om de reglementering met betrekking tot activering gezinsvriendelijker te maken, en wel met prioritaire, maar zeker niet uitsluitende aandacht voor de **alleenstaande ouders en mantelzorgers**. Het is absoluut niet te verantwoorden dat we in naam van de 'heilige' activering mensen dwingen om hun gezinssituatie en zorgnoden opzij te schuiven en zo op lange termijn meer problemen te krijgen. De huidige reglementering kan en moet op dit vlak beter. Een belangrijke opdracht voor de gewesten, die na de zesde staatshervorming volledig verantwoordelijk zullen zijn voor de opvolging van de begeleiding van de werkzoekenden.

Geen opvang, geen werk

Vlaanderen telde eind april van dit jaar meer dan 200.000 werkzoekenden en 43.000 OCMW-gerechtigden. Voor Brussel gaat het respectievelijk over 110.000 en 46.000 personen. Het merendeel van deze groep wordt geactiveerd. Dit betekent: zelf actief solliciteren, beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt en ingaan op de aanbiedingen die je krijgt van de VDAB en/of OCMW. Zo niet volgt er een sanctie, soms zelfs een schorsing. Hoe zinvol het ook is dat werkzoekenden zo snel mogelijk aan de slag gaan, voor een niet onaanzienlijk deel van deze groep zijn de voorwaarden van de activeringsprocedure niet zo makkelijk te vervullen als het misschien wel lijkt. De regels voor uitkeringsgerechtigde werkzoekenden met betrekking tot hun beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt zijn bijvoorbeeld voor iedereen dezelfde. Wie geen opvang heeft voor zijn kinderen of andere zorgbehoevenden, is nu simpelweg niet beschikbaar voor de arbeidsmarkt en kan geen werkloosheidsuitkering krijgen. Het alternatief, een familiale of sociale vrijstelling van het zoekgedrag naar werk, die het mogelijk maakt tijdelijk beroep te doen op een kleine uitkering in plaats van een volwaardige werkloosheidsuitkering, is voor gezinnen met een laag inkomen of alleenstaande ouders geen financieel leefbare optie. Toch weten we uit onderzoek dat alleen al het vinden van kinderopvang -toch een vereiste om aan de slag te kunnen gaan als je jonge kinderen hebt- voor sommige gezinnen (allochtone gezinnen, kansarme gezinnen, alleenstaande ouders) veel moeilijker is dan voor andere gezinnen (tweeverdieners, hoger opgeleiden, autochtone gezinnen). En dat geldt zowel voor formele als informele opvang, want anders dan je zou denken hebben gezinnen met een lager inkomen ook een minder groot netwerk waarop ze beroep kunnen doen voor informele opvang. Formele opvang is

bovendien voor heel wat gezinnen gewoonweg te duur. Niet alle opvang is immers inkomensgerelateerd. De Vlaamse regering heeft het recht op een betaalbare en kwaliteitsvolle opvangplaats wel in het vooruitzicht gesteld tegen 2020, maar op dit moment is dat objectief nog heel ver weg.

Tijd voor opvoeding en zorg

Stel dat je wél betaalbare opvang vindt op een redelijk afstand, en dus 'beschikbaar' bent voor de arbeidsmarkt, dan zijn er nog hinderpalen te over voor een degelijk combinatie van werk en gezin. Wat als je bijvoorbeeld een ouder bent die alleen de kost moet verdienen en quasi alleen instaat voor de zorg voor kinderen? Een situatie die helaas niet zelden voorkomt. Het is bijna onmogelijk om in dat geval zonder hulp van een uitgebreid netwerk of betaalde hulp een voltijdse job te hebben. Wisselende uren, jobs die voor dag en dauw beginnen of erg laat eindigen (of de twee, zoals dat vaak gaat in de kantoor schoonmaak), probeer maar eens alleen, of zelfs met twee ouders zo'n jobs te combineren met je gezin. Hoe en wanneer haal je de kinderen op, kook je, volg je het huiswerk op en krijg je de kinderen op tijd in bed? Blijft er nog wat tijd over voor een babbel, een opvoedkundig gesprek, een verhaaltje lezen? In veel gezinnen wordt er naast de zorg voor kinderen ook zorg opgenomen voor andere familieleden of naasten. Soms is dat bovennormale zorg, zeg maar mantelzorg. Mensen die mantelzorg opnemen hadden vaak geen andere keuze. We kennen allemaal het probleem van de wachtlijsten in de zorg. Opvoeden van kinderen vraagt veel inspanning en tijd, maar is levensnoodzakelijk. Mantelzorg is voor de samenleving onbetaalbare zorg, letterlijk en figuurlijk. De vermaatschappelijking van de zorg is zelfs een Vlaamse beleidslijn. Voor hen die werken zijn er een aantal mogelijkheden om de loopbaan te onderbreken voor zorg, maar uitkeringsgerechtigde werkzoekenden en leefloners worden al te vaak geconfronteerd met een activeringsprocedure waarin er voor hun zorgnoden geen echte plaats is. Een 'sluitend maatpak', zoals de Vlaamse overheid haar activeringaanpak mooi omschrijft, betekent voor ons dus meer dan enkel kijken naar de competenties van een werkzoekende.

Voorstellen voor gezinsvriendelijke activering

Wat zijn onze voorstellen inzake gezinsvriendelijke activering? De Gezinsbond wil dat er bij het bepalen welke job passend is voor een werkzoekende meer aandacht gaat naar de specifieke gezins- en zorgsituatie van de werkzoekende. Die is niet dezelfde voor iedereen en verandert in de tijd. Een alleenstaande ouder kan bijvoorbeeld zelden dezelfde flexibiliteit aan de dag leggen als een ouder in een tweeverdienersgezin. In een tweeverdienersgezin speelt óók de werksituatie van de andere partner mee. We pleiten er heel sterk voor dat de nood aan voldoende gezinstijd van de gezinsleden samen erkend wordt. Hoe jonger de kinderen, hoe groter die nood is. Ook mag de job van de ouders de gezondheid van de kinderen, bijvoorbeeld door gebrek aan slaap, niet in het gedrang brengen. Verder aanvaardt de Gezinsbond niet langer dat het niet hebben van een opvangplaats in de kinderopvang of andere zorginstelling leidt tot het schrappen van de werkloosheidsuitkering of het leefloon. Ook moet de uitkering tijdens de periode dat iemand een vrijstelling voor familiale of sociale redenen krijgt financieel leefbaar zijn, ook voor een alleenstaande. Ten slotte moeten ook leefloners mantelzorg kunnen uitoefenen zonder hun uitkering te verliezen.

De Gezinsbond onderschrijft de doelstellingen van activering zoals die in de aanhef van dit artikel staan. We voegen er zelfs nog iets aan toe: iedereen die zonder uitkering op zoek is naar werk moet kwaliteitsvolle begeleiding krijgen bij die zoektocht. Voor ons heiligt het doel de middelen echter niet. Net als de werkende gezinnen moeten **gezinnen die leven van een uitkering recht hebben op 'verlofperiodes' voor zorg, een plaats in opvangvoorzieningen en natuurlijk afdoende financiële ondersteuning, waaronder gezinsgemoduleerde uitkeringen**. Activering is goed voor de samenleving en het individu, als die tewerkstelling ook het welzijn van de werkzoekende en zijn gezin bevordert, met andere woorden als het gaat over 'werkbaar werk'.

Bio

Prof. Manu Keirse is emeritus hoogleraar aan de Faculteit Geneeskunde van de KU Leuven en tevens Gezinspolitiek Secretaris van de Gezinsbond.

Lutgard Vrints is medewerker van de studiedienst van de Gezinsbond voor het beleidsthema 'gezin en werk'.